

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Державна установа
«Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова Національної академії
медичних наук України»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Державної установи «Інститут
нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова
Національної академії медичних наук
України»

Академік НАМН

_____ Педаченко Є.Г.

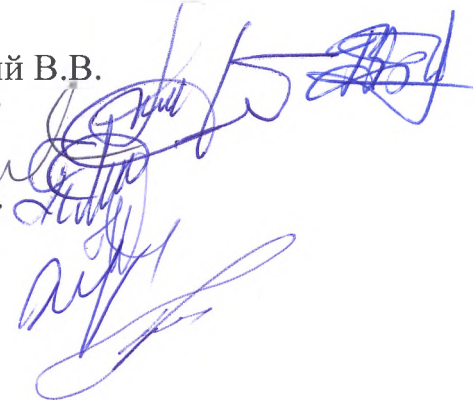
Є.Г. Педаченко

ПРОГРАМА

вступного випробування з нейрохірургії
при вступі для здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 222 “Медицина”

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: робочою групою зі спеціальності:
222 «Медицина» Державної установи «Інститут нейрохірургії ім. акад.
А.П.Ромоданова Національної академії медичних наук України»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: д-р.мед.наук Білошицький В.В.
проф. Розуменко В.Д.
проф. Яковенко Л.М.
д-р.мед.наук Пічкур Л.Д.
проф.Слинько Є.І.
проф. Хижняк М.В.
д-р.мед.наук Третяк І.Б.

Обговорено та рекомендовано до затвердження вченою радою Державної
установи «Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова Національної
академії медичних наук України»

22 лютого 2019 року, протокол № 4

ВСТУП

До участі у конкурсі на навчання для здобуття ступеню доктора філософії за спеціальністю 222 “Медицина” (спеціалізація нейрохірургія) допускаються особи, які мають документ державного зразка про здобутий освітній ступінь магістра відповідної спеціальності або особи, які мають документ державного зразка про здобутий освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста відповідної спеціальності.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З НЕЙРОХІРУРГІЇ

Вступне випробування з нейрохірургії має на меті:

1. Перевірити відповідність знань, умінь, навичок вступників вимогам програми.
2. Оцінити ступінь підготовки випускників вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації для здобуття ступеню доктора філософії за спеціальністю 222 “Медицина” (спеціалізація нейрохірургія).

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

Вступники повинні мати фахову підготовку в обсязі знань і умінь магістра (спеціаліста) за спорідненими спеціальностями.

Вступник має виявити базові знання з теорії та практики дисципліни, що виноситься на вступне випробування: нейрохірургія.

Вступник має знати загальні засади нейрохірургії, Особливості клініки та лікування травми центральної та периферичної нервової системи, хребетно-спинномозкової травми, діагностику та лікування пухлин центральної нервової системи, діагностику та лікування захворювань і ушкоджень хребта та спинного мозку, принципи нейрохірургічного лікування невгамовних больових синдромів, епілепсії, хвороби Паркінсона, Судинних захворювань центральної нервової системи, нейрохірургічну патологію дитячого віку, знати сучасні методи відновного лікування патології та захворювань нервової системи.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З НЕЙРОХІРУРГІЇ

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «НЕЙРОХІРУРГІЯ»

Тема 1. ЧЕРЕПНО-МОЗКОВА ТРАВМА.

Класифікація ЧМТ

Діагностика ЧМТ.

Допоміжні методи дослідження та послідовність їх застосування в діагностиці черепно-мозкових травм.

Комбінована та поєднана черепно-мозкова травма. Особливості клініки, діагностики та надання невідкладної допомоги.

Закрита черепно-мозкова травма. Класифікація. Вид травматичних пошкоджень черепа та головного мозку.

Надання медичної допомоги хворому з закритою черепно-мозковою травмою на догоспітальному етапі.

Травматичні пошкодження черепу, показання до хірургічного лікування.

Відкрита черепно-мозкова травма, методи видалення сторонніх тіл з мозкової речовини.

Відкрита черепно-мозкова травма. Класифікація. Показання до хірургічного лікування.

Ранні та пізні ускладнення при відкритій ЧМТ та боротьба з ними, показання до хірургічного лікування.

Особливості надання першої медичної допомоги хворим з відкритою черепно-мозковою травмою на місці події, на догоспітальному етапі.

Первинна хірургічна обробка рани при відкритій ЧМТ. Методи зупинки кровотечі.

Вогнепальна травми голови. Класифікація.

Струс головного мозку. Патоморфологія. Клініка, лікування.

Забиття головного мозку. Патоморфологія. Клініка, діагностика, лікування.

Стиснення головного мозку. Клініка, діагностика.

Внутрішньочерепні крововиливи Класифікація.

Внутрішньошлуночкові та субарахноїдальні крововиливи при ЧМТ. Клініка, діагностика, лікування.

Внутрішньомозкові гематоми. Клініка, діагностика, лікування.

Методи хірургічного лікування хворих з гострими, підгострими хронічними субдуральними гематомами.

Субдуральні гідроми.

Пневмоенцефалія. Особливості клініки та лікування.

Родова черепно-мозкова травма. Клініка. Показання до нейрохірургічного лікування. Діагностика.

Тема 2. ТРАВМАТИЧНІ УШКОДЖЕННЯ ПЕРИФЕРИЧНИХ НЕРВІВ.

Травма периферичної нервової системи. Класифікація, невідкладна та спеціалізована допомога.

Клініка ушкоджень пахового нерва, сідничного нерва, стегнового нерва, велико- та малогомілкового нерва.

Клініка ушкоджень ліктьового нерва, променевого нерва, серединного нерва, плечового сплетення.

Інструментальні методи діагностики уражень периферичних нервів.

Абсолютні та відносні показання до нейрохірургічного втручання при ушкодженнях периферичних нервів.

Тема 3.ПУХЛИНИ ГОЛОВНОГО МОЗКУ.

Пухлини головного мозку. Класифікація (за локалізацією, за гістоструктурою).

Механізм формування гіпертензійного синдрому.

Значення контрастових допоміжних обстежень в діагностиці пухлин головного мозку.

Принцип діагностики пухлин головного мозку.

Вогнищеві симптоми при пухлинах головного мозку.

Загально мозкова симптоматика при пухлинах головного мозку.

Вогнищеві симптоми при пухлинах головного мозку, механізм їх формування.

Сучасні методи лікування хворих з пухлинами головного мозку. Комбіновані методи лікування.

Особливості лікування метастатичних пухлин головного мозку.

Аденоми гіпофіза: класифікація, Клініка, діагностика, лікування.

Радіохірургія. Принцип методу. Устаткування.

Особливості пухлин головного мозку у дітей.

Тема 4. ПАТОЛОГІЯ СУДИН ГОЛОВНОГО МОЗКУ

Особливості кровопостачання головного мозку.

Сучасна класифікація цереброваскулярної патології

Види патології магістральних судин головного мозку. Класифікація, клініка.

Діагностика, принципи хірургічного лікування.

Види патології судин головного мозку, що потребують хірургічного лікування.

Сучасні напрямлення в хірургічному лікуванні патології судин головного мозку.

Основні принципи ендovasкулярної нейрохірургії та показання до неї.

Каротидно-кавернозні свістуя. Клініка, діагностика, принципи хірургічного лікування.

Патофізіологія ішемічного ураження тканин головного мозку.

Інфаркт мозку. Класифікація, клінічні прояви.

Інфаркт мозку. Клінічні прояви, діагностика.

Класифікація гострих порушень мозкового кровообігу за геморагічним типом.

Геморагічний інсульт: клініка, діагностика, лікування.

Субарахноїдальні крововиливи нетравматичного генезу: клініка, діагностика, лікування.

Аневризми мозкових артерій: етіологія, патоморфологія.

Субарахноїдальні крововиливи, спричинені розривом артеріальної аневризми. Діагностика, лікування.

Артеріовенозні мальформації. Клініка, діагностика лікування.

Субарахноїдальні крововиливи, спричинені розривом артеріовенозної мальформації. Діагностика, лікування.

Тема 5. ЗАХВОРЮВАННЯ ТА УШКОДЖЕННЯ ХРЕБТА ТА СПИННОГО МОЗКУ

Травматичні пошкодження хребта і спинного мозку. Класифікація.

Невідкладна допомога, показання до хірургічного лікування.

Травматичні пошкодження спинного мозку. Клініка, діагностика, показання до хірургічного лікування.

Показання до хірургічного лікування закритих пошкоджень хребта і спинного мозку.

Клінічна симптоматика хребтово-спинномозкової травми залежно від рівня ураження.

Перша допомога та транспортування хворих із травматичними пошкодженнями хребта і спинного мозку.

Ускладнення при травмі хребта та спинного мозку. Профілактика та лікування цих ускладнень.

Роль ліквородинамічних та лікворологічних досліджень у діагностиці уражень спинного мозку.

Ранні та пізні ускладнення при травмах хребта і спинного мозку та їх профілактика.

Сучасні принципи хірургічного лікування хребтово-спинномозкової травми.

Остеохондрози, патогенез, класифікація, клініка, показання до хірургічного лікування.

Остеохондрози, класифікація клінічних форм, діагностика.

Клініка радикулярного синдрому, остеохондрозу шийного відділу хребта, грудного відділу хребта, поперекового відділу хребта.

Основні методи нейрохірургічного лікування хворих із патологією міжхребцевих дисків.

Диференційований підхід до консервативного та нейрохірургічного лікування патології міжхребцевих дисків.

Пухлини спинного мозку. Класифікація (за характером росту і локалізацією). Методи діагностики.

Пухлини спинного мозку. Класифікація (за гістогенезом). Методи діагностики.

Особливості клінічного перебігу екстра- та інтрамедулярних пухлин спинного мозку.

Основні принципи хірургічного лікування пухлин спинного мозку.

Допоміжні методи обстеження при підозрі на пухлину спинного мозку.
Послідовність їх застосування.

Зовнішньомозкові пухлини спинного мозку. Клініка, діагностика, особливості хірургічного лікування.

Тема 6. ХРОНІЧНІ БОЛЬОВІ СИНДРОМИ

Основні ознаки хронічного больового синдрому.

Патогенез хронічних больових синдромів.

Класифікація хронічних больових синдромів.

Основні симптоми, що супроводжують хронічний больовий синдром.

Клініка невропатичного хронічного больового синдрому, клініка невралгії трійчастого нерва.

Принципи лікування хронічного больового синдрому.

Хірургічне лікування хронічного больового синдрому. Види оперативних втручань.

Тема 7. ВАДИ РОЗВИТКУ ЦНС. ГІДРОЦЕФАЛІЯ.

Основні види вад розвитку головного мозку.

Основні види вад розвитку спинного мозку.

Основні етіопатогенетичні чинники формування вад розвитку нервової системи.

Методи анте- та постнатальної діагностики вад розвитку нервової трубки у плода та новонародженого.

Методи хірургічного лікування: черепно-мозкових гриж у дітей раннього віку, мальформації Кіарі, арахноїдальних кіст головного мозку, краніостенозу, *spina bifida*.

Класифікація гідроцефалії.

Основні клінічні ознаки гідроцефалії. Діагностика.

Основні принципи лікування гідроцефалії.

Лікворощунтуючі операції. Вентрикулоперитонеальне шунтування.

Тема 8. СТЕРЕОТАКСИЧНА І ФУНКЦІОНАЛЬНА НЕЙРОХІРУРГІЯ

Епілепсія, патогенез, діагностика, принципи хірургічного лікування.

Клінічні форми епілепсії. Класифікація.

Синдром паркінсонізму. Хвороба Паркінсона. Клініка.

Нейродеструктивні та нейростимуляційні методи функціональної нейрохірургії.

Відновна нейрохірургія. Сучасні напрямки її розвитку.

Принципи відновного лікування наслідків травми спинного мозку.

Тема 9. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В НЕЙРОХІРУРГІЇ

Значення допоміжних методів дослідження в діагностиці та розробці патогенетично обґрунтованого лікування захворювань центральної нервової системи.

Краніографія. Вогнищеві та гіпертензійні ознаки органічних захворювань головного мозку.

Лікворологічні та ліквородинамічні дослідження в діагностиці захворювань центральної нервової системи.

Краніографія. Інформативність методу при діагностиці захворювань нервової системи.

Ехоенцефалографія і її значення в діагностиці органічних захворювань головного мозку.

Значення офтальмологічних обстежень в діагностиці захворювань головного мозку.

Ангіографія, види, значення цього методу в розвитку нейрохірургії.

Мієлографія. Показання і протипоказання, техніка виконання.

Стереотаксичний метод у нейрохірургії, показання до його застосування.

Ехоенцефалографія і її значення в діагностиці органічних захворювань головного мозку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ ДО АСПІРАНТУРИ

Метою тестування за фахом є перевірка відповідності знань, умінь та навичок вступників програмовим вимогам, з'ясування компетентності та оцінка ступеня їх підготовленості до вступу для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 222 «Медицина».

Оцінювання рівня теоретичної фахової підготовки передбачає складання вступного іспиту за нейрохірургії відповідно до навчального плану підготовки магістра /спеціаліста за цією спеціальністю. Вступний іспит передбачає виконання кваліфікаційних завдань за спеціальністю і є адекватною формою кваліфікаційних випробувань, яка об'єктивно і надійно визначає рівень професійної та наукової підготовки вступників до аспірантури. Програма вступного іспиту містить обов'язковий і варіантний модулі. Обов'язковий модуль охоплює теоретичні та методологічні аспекти сучасної медицини (етіопатогенез, діагностика, лікування, катамнез), оволодіння методологією та методикою джерелознавчого дослідження, оволодіння сучасними вітчизняними та зарубіжними концепціями та інноваційними дослідницькими практиками у галузі охорони здоров'я, а варіативна частина стосується практичних аспектів нейрохірургії. Вступний екзамен дає можливість встановити рівень теоретичної та практичної фахової підготовки вступника до аспірантури. Вступний іспит приймається екзаменаційною комісією, склад якої та голова призначається наказом директора ДУ «ІНХ НАМН».

Іспит складається з виконання теоретичних і практичних (аналітичних) завдань:

- теоретичне завдання передбачає письмову відповідь на теоретичні питання, які стосуються актуальних питань медицини (нейрохірургії), що дає можливість оцінити теоретичний рівень професійної підготовки за спеціальністю.

- практичне (аналітичне) завдання передбачає у межах чітко окресленої ситуації встановити, визначити: попередній діагноз, необхідність та послідовність наступних діагностичних засобів, вид лікування.

Засобами перевірки є контрольні питання та контрольні тестові (ситуаційні задачі).

Знання та вміння, продемонстровані вступниками до аспірантури на вступних випробуваннях зі спеціальності, оцінюватимуться за 100-бальною шкалою.

Реферат з презентацією дослідницьких пропозицій та досягнень складає від 25 до 30 балів;

Зміст тестових завдань побудовано на програмному матеріалі нормативних та варіативних дисциплін напряму і не виходить за його межі.

Тестове завдання складається з питань, які формуються у білетах, ситуаційних задачах. До білетів включається три питання, кожне з яких оцінюється в балах (20-25 балів).

Максимальна оцінка кожного з завдань – 25 балів.

Оцінка **25 балів** засвідчує повне та правильне висвітлення питання й обґрунтування одержаної відповіді на ситуаційну задачу.

Оцінка **22-23 бали** виставляється, якщо абітурієнт не закінчив висвітлення питання, виконавши більше половини логічних кроків, або не розкрив повністю сутність відповіді.

Оцінка **20 балів** виставляється, якщо абітурієнт не закінчив розкриття питання, виконавши не менше половини логічних кроків, не обґрунтував відповідь на ситуаційну задачу.

Оцінка **нижче 20 балів** виставляється у всіх інших випадках.

Максимальна сума балів за тестування – сто балів.

Оцінка поставлена кожним з членів екзаменаційної комісії вноситься до відомостей щодо приймання іспиту та загальна кількість балів вноситься у екзаменаційний протокол, що засвідчується підписами членів комісії.

Рекомендована література

1. Атлас операций на головном мозге. Под ред. Ромоданова А.П., Зозули Ю.А., Мосийчука Н.М.- М.: Медицина.1986, 384с.
2. Берснев В.П., Давыдов Е.А., Кондаков Е.Н. Хирургия позвоночника, спинного мозга и периферических нервов. – СПб: „Специальная литература”, 1998. – 368с.
3. Вейн А.М. Основные неврологические синдромы: краткое справочное пособие. - М., 1995. - 28с.
4. Вейн А.М. Болевые синдромы в неврологической клинике. - М.: МЕДпресс, 1999. - 372с.
5. Гэскилл С., Мерлин А. Руководство по детской неврологии и нейрохирургии. – М., „Антидор”, 1996. – 347с.
6. Гусев Е.И., Коновалов А.Н., Бурд Г.С. Неврология и нейрохирургия. – М., Медицина, 2000.- 658с.
7. Клиническая неврология. Под ред. Никифорова А.С., Коновалова А.Н., Гусева Е.И., Т. 3. Ч. 2., Медицина, 2004.- 448с.
8. Кузнецов В.Ф. Вертеброневрология: клиника, диагностика, лечение заболеваний позвоночника.- М., Книжный дом, 2004.- 640с.
9. Коновалов А.Н., Корниенко В.Н., Пронин И.Н. Магнитно-резонансная томография в нейрохирургии. – М.: Видар, 1997. – 472с.
10. Лебедев В.В., Крылов В.В. Неотложная нейрохирургия: Руководство для врачей. – М.: Медицина, 2000. – 568с.
11. Олешкевич Ф.В., Олешкевич А.Ф. Нейрохирургия. Операции на головном мозге: Справ. Пособие. Мн.: Выш. шк., 294с.
12. Повреждения позвоночника и спинного мозга (механизмы, клиника, диагностика, лечение). Под ред. Полищука Н.Е., Коржа Н.А., Фищенко В.Я. –
13. Полищук Н.Е., Слынько Е.И., Хотейт Н. Хирургическое лечение дискогенных радикуломиелопатий шейного отдела позвоночника. – К.: Книга плюс, 2004. – 144с.

14. Попелянский Я.Ю. Ортопедическая неврология (вертеброневрология). – М., Медпресс, 2003.- 672с.
15. Ромоданов А.П., Мосійчук М.М., Цимбалюк В.І. Нейрохірургія: Підручник. – К., „Спалах”, 1998, 256с.
16. Спинальная ангионеврология. Руководство для врачей под ред. Скоромца А.А.- М., Медпресс, 2003, 608с.
17. Сучасні принципи діагностики та лікування хворих із хребетно-спинномозковою травмою (методичні рекомендації). Київ 2005, 36 с.
18. Цимбалюк В., Хонда О., Третяк І., Авад М. Нейрохірургія. Курс лекцій. – К., 1998. – 206с.
19. Хабилов Ф.А. Клиническая неврология позвоночника. - Казань, 2002. - 472с.
20. Штульман Д.Р., Левин О.С. Неврология. – М., МЕДпресс-Информ, 2005.- 944с.
21. Handbook of neurosurgery. M.S.Greenberg. – New York, Thieme, 2001. – 901p.
22. Principles of Neurosurgery. - Setti Rengachary, Richard Ellenbogen. - C.V. Mosby, 2004. - 880 p.
23. Youmans Neurological Surgery (Four Volume Set). - Richard H. Winn. - W.B. Saunders Company, 2003. - 5632 p.
24. Schmidek and Sweet's Operative Neurosurgical Techniques: Indications, Methods, and Results, 2-Volume Set. -Henry H. Schmidek (Editor), David W. Roberts (Editor). - W.B. Saunders Company, 2005. - 998 p.
25. Neuroanatomy and Neurophysiology: A Review. Jonathan Stuart Citow (Editor), Robert L. Macdonald. - Thieme Medical Publishers, 2001. - 181 p.
26. Neurology and Neurosurgery Illustrated. Kenneth Lindsay, Ian Bone. - Churchill Livingstone, 2004. - 598 p.
27. Гусев Е.И., Коновалов А.Н., Скворцова В.И. Неврология и нейрохірургія: Учебник. Т.1.: Неврология; Т.2.: Нейрохірургія. – М.: Геотар-Медиа, 2009.- Т.1; 2010.-Т.2.
28. Гринберг М.С. Нейрохірургія. – М.:МЕД пресс-информ,2010.
29. Поліщук М.Є., Педаченко Ю.Є. Основи мікронейрохірургії: навчально-методичний посібник. – К.: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2011.
30. За редакцією Цимбалюка В.І. «Нейрохірургія» – Вінниця: Нова книга, 2011.
31. Под редакцией В.Л.Глубева. Избранные лекции по неврологии – М.:МЕДпресс-информ, 2012.
32. Ролак Л.А. Секреты неврологии: перевод с англ. – М.: Изд-во БИНОМ, 2013.
33. Педаченко Є.Г., Дзяк Л.А., Сірко А.Г. та ін. Сучасні принципи діагностики та лікування легкої черепно-мозкової травми: навч. Посібник – К., 2011.
34. Бондар Г.В., Думанський Ю.В., Попович О.Ю. та ін. Онкологія: підручник – К.: ВСВ «Медицина», 2013.
35. Цимбалюк В.І., Гудак П.С., Петрів Т.І. Нейрохірургія: навч.посіб. – Тернопіль: ТДМУ, 2013.

36. Педаченко Є.Г., Поліщук М.Є., Слинько Є.І. та ін. Діагностика та хірургічне лікування диско генних нейрокомпресійних синдромів хребта: навч.посібник. – К.: ТОВ «ВІК-ПРИНТ», 2014.
37. Цимбалюк В.І. Історія української нейрохірургії в портретах. – К.: Фенікс, 2014.
38. Орлов Ю.О., Орлов М.Ю. Острые нарушения мозгового кровообращения в детском возрасте. – 2015.
39. Слынько Е.М., Золотоверх А.М., Пастушин А.И. Диагностика и хирургическое лечение межпозвоноковых грыж грудного отдела позвоночника. –К., 2015.
40. Петрух Л.І., Головка І.М. Українськолатинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: А-Я. – К.: ВСВ «Медицина», 2015.
41. Цимбалюк В.І., Петрів Т.І. Шкали в нейрохірургії: навч.посібник. – К.: Задруга, 2015.
42. Чеботарёва Л.Л., Третьякова А.И. Нейрофизиологические методы в диагностике поражений спинного мозга / под. ред. Ю.И. Головченко. – Чернигов:ПАО «ПИК «Десна», 2017. – 112 с.
43. Медицина невідкладних станів. Екстрена (швидка) медична допомога: підручник /[І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Рошин та ін.]; за ред. І.С. Зозулі. – 3-е вид., перероб. і доп. – К.: ВСІ «Медицина», 2017. – Розділ 15. Поліщук М.Є., Гончарук О.М., Виваль М.Б. Невідкладна допомога при черепно-мозковій і хребтотно-спинномозковій травмах. – С.589–635.
44. Травматичні ушкодження хребта і спинного мозку / Авт.: Є.Г. Педаченко, М.Є. Поліщук, Є.І. Слинько, М.В. Хижняк, Ю.Є. Педаченко, О.М. Хонда; за ред. Є.Г. Педаченка. – К.: Інтерсервіс, 2017. – 468 с.
45. Вогнепальні поранення м'яких тканин склепіння черепа: навч. посібник / Авт.: А.О. Данчин, М.Є. Поліщук, А.П. Казмірчук, Г.О. Данчин; за ред. А.В. Верби, О.Г. Данчина. – Київ, 2017. – 116 с.
46. В.Д. Розуменко, А.В. Розуменко. Мультиמודальна нейронавигация в хирургии опухолей головного мезга. – К.: Інтерсервіс, 2017. – 112 с.
- 47.Порядок вилучення біологічних об'єктів від померлих осіб, тіла яких підлягають судово-медичній експертизі та патологоанатомічному дослідженню, для наукових цілей: методичні рекомендації. /Мішалов В.Д., Войченко В.В., Малишева Т.А., Кузик П.В., Юрченко В.Т. –«Освіта України»,-2018,-№2(62),-с.3-13.
- 48.Локальний формуляр лікарських засобів (випуск третій) / За ред. Педаченка Є.Г., Морозова А.М. .-Київ,2018 р.-705 С.
49. Класифікація вогнепальних поранень черепа та головного мозку /За ред. Є.Г.Педаченка, Andre Grotenhuis --К: «Лазурит-Поліграф», 2018.-136 С.